

Продплата
платна в Чернівцях
вносити:

на цілий рік 5 р. — кр.
" пів року 2 " 50 "
" чверть року 1 " 25 "
для заграниці 5 рублів або
12 франків

Поодинокі числа по 12 кр.
в книгарні Г. Пардінського
в Чернівцях, ринок ч. 10 і
в бюрі газет Л. Горювіца,
ул. гошовна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація „Буковини“ знаходиться в Чернівцях (улиця Петровича, ч. 2.), куда всі донеси адресувати належить. — Бюро редакції отворене щодня від 6.—8. години вечером.

Оповідення і прийоги обчислюють ся по найдешевших цінах.

Ч. 20.

Чернівці, дня 15-го (лат. 27-го мая) 1892.

Рочник VIII.

„Comitetul central“

а православно-руське духовенство.

В останньому числі нашої часописи згадували ми про заходи румунізаторської консисторії около завязани православно-руського товариства, котре під вигідною покривкою, будьто би виборами до сойму православне було загрожене, мало-б злучити православних руских панотців до румунізаторської роботи.

Ми помістили там одну допись та подали до відомости, що сі заходи „Comitetul-a central“ на дотичнім соборчику протоєрейства кіцманецького не конче випали в користь румунізаторів, бо більшість панотців не явила ся на тім соборчику. Тепер довідуємо ся з достовірного жерела, що на соборчику протоєрейства черемонівського, скликанім в тій самій цілі дня 10. (лат. 22.) с. м., панотець з Паньської Долини Олександр Манастирський в повнім почутю своїх обовязків взглядом православної церкви і руского народу явно запротестував проти румунізаторських цілей будучого товариства. Задля важности сей справи для загалу Русинів подаємо на сім місці сей его протест в цілости:

„Всеобщее собрание!“

Курендою з дня 26. цвітня (лат. 8 мая) с. р. ч. 74, одже зовсім офіційно, скликав нас сюди Вив. о. протоєрей на прозьбу комітету, що завязав ся в Чернівцях з тої причини, що будьто православне на Буковині загрожене, і що вже пора нашим православним священикам скріпитись і злучитись в одно православне товариство. Виною загроження нашого православия мало-б бути минуві вибори до сойму, і тому просить сей комітет кожного з учасників, щоби подав протоколярно до відомости, які „незадоволючі приключення стали ся“ в кождім виборчим окрузі, бо сі заявленя мають з'ужити ся потому „в дальших розмірах“. Се е одже цілє нашого зібраня і — если я добре зрозумів — і цілєю будучого товариства. Але я ще не зрозумів докладно, чи тое товариство буде клерикальним, т. е. чисто церковним, котре мало би стояти на стражи загрошеного православия, чи воно буде товариством рожаньським, котре має право займатися і світськими річами. Коли буде тое товариство клерикальним, тогди і я сам яко православний священик прилучаюсь з душею до него і мав би я навіть поставити в нїм кілька важних предложень що-до піднесеня православия, як: запроваджене по селах хорів церковних, товариств тверезости, складок грошевих на украшене церквей, відчитів праждничних і недільних з святого письма для народу і пр. Але в такім разі вибори до сойму не можуть бути предметом дебати нї нашого сьогоднішнього зібраня нї будучого клерикального товариства, бо я ще не чував, аби знаходило ся де у світї клерикальне товариство з такими і сим подібними світськими цілями, які тут нам поставлені. Коли-ж має бути тое товариство світським, тогди належать вправді і вибори до сойму і тим подібні річи до круга его діланя, але тогди не має воно нічого спільного з пасторальними конференціями, нічого спільного з церквою. Ми тут священики,

а яко такі мусїли би паленїти з встиду, если би яке світське товариство хотїло опікувати ся нашим загроженім православїем на Буковині, і дали би ему таку відправу, най би воно інтересувало ся тїлько своїми світськими річами, а не церквою, котрої природними і від Бога поставленими сторожами ми єсмо.

Чи православне на Буковині новими виборами до сойму загрожене, над тим питанням ще слава Богу не треба застановляти ся, бо кождому відомо, що наш наїд в релїгійнім взгляді дуже консервативний і най ему хто знає що там говорить, то він зістаєсь твердо при вірі своїх батьків. Тим менше можна обавляти ся, аби два нововибрані послі-унїяти, пп. Волян і Стоцький, були в станї перевести руский наїд буковинський на унію!! Якої опасности, котра би виходила для православия з виборів, я не виджу; прошу всіх присутних менї пояснити, в чїм лежить опасность? Но я приходжу на иншу гадку: що може жителї православні краю Буковини хотїли би сконсолїдувати ся на будуче взглядом виборів соймових, а православні священики хотять до того дати понуку, — а, се би було для нас похвально, що признаємо вже раз потребу, зносити ся з народом; так повинні були правдиві пастирї вже давно ділати, — але тим переходимо ми вже мимоволї на національне поле, а тогди має взглядом виборів руский православний священик свою особну задачу, старати ся о добро руского народу, а румунський православний священик знов свій особний обовязок супроти румунського народу, до котрого він належить. Я почитаю кожного горожанина, котрий старає ся о добро своєї нації, і тому тїшу ся сердечно, если Румун-священики наміряють, wraz з народом консолїдувати ся на полю виборчим і хотять завязати дотичне товариство в Чернівцях. Великою заслугою е поступоване оо. Іоанна Прокоповича, Захарія Воронки, Георгія Волчинського і пр., що вони дають до того понуку, бо вони до своєї цілі дійдуть, що їм і жадаю з широго серця. Але ніхто менї тое не возьме за зле, або буде мене засуджати, если я поставлю питання: чому ми православні рускі священики не мали би также особно від румунських стремлїнь з нашим народом консолїдувати ся? Чи ми політичні недоростки, аби нами опікували ся одвоїрці-Румуні? І з якої причини? Що они нашими одвоїрцями? Таке ми так вже до тепер постунали, що піддавали ся завше їх першенству і були послухні та податливі до самої крайности. Но, і що ми скористали? Получили ме хотїй одного руского посла в соїмі добровільно, від коли нам дана Найяснійшим Монархою конституція? А если хто з нас православних священиків зачав був самостійно працювати для свого народу так, як наші румунські брати за своїм дбають, тогди обвиняли его зараз, що він лучить ся з уніятами, обавляти ся, що православне загрожене і пр. Я спеціально можу тим гордити ся, що моїм дотеперїшнім житєм доказав, що понимаю, як жити в мїрі і єдности з Румунами, але на се ніколи не пристану, аби нами Русинами опікували ся Німці, Поляки, Вірмени, або і Румуні. Ми повинні самостійно ділати, скликати народне віче до Кїцмана або до Черновець і вислухати вперед потреби і желаня нашого народу, але з тим я не хочу сказати, що ми збирали би ся ворогувати против румунського народу, — ні, ми тїлько хочем уживати прав, котрих має кождий наїд, а порозумївши ся з нашим народом, можемо ви-

брати мужів довірія, котрі переговорювали би ся з румунськими пронодниками.

Що нарешті дотичить завязаня, аби кождий з нас черновецькому комітету подав до відомости всі „незадоволючі приключення“ під час виборів, то се би значило тїлько, що скарги подавати на правительство і его органи, а тое я би Вив. оо. не радив, бо наші обставини й так напружені. Если би ся і хто знайшов, що має щось подати до відомости, то ему на тое скажуть, що вибори суть вільні, і ми би були скомпромітовані, а до скомпромітованих я не хочу бути причисленим; тому заявляю, що з своєї сторони і в імені повіреного менї народу не маю жадної скарги до вручени. Дотично нашого сьогоднішнього зібраня заявляю одже, що:

1.) Солідаризую ся з ним і з будучим православним товариством в Чернівцях, если воно клерикальне і его цілєю дісно буде: піднесенє православия на Буковині з виключенєм всіх політичних стремлїнь і національних змагань.

2.) Протестую рішучо против заснованя в Чернівцях на вид клерикального, але в дійсности світського товариства з політичною цілєю, до котрого мали би належати разом православні Русини і Румуні, а то з наведених више причин“.

Се по великім рускім патрїотї бл. п. о. Продаї перше рішуче виступленє православного панотця в обороні прав і чести руского народу. Маємо надїю, що сей красний его примір розбудить і других Русинів-панотців та додасть їм відваги до совісної праці на ниві народній і до неустрашного виступленя проти всяких негідних і шкідливих замахів румунізаторських.

Дописи.

Пастирське посланіє митрополита Мораря з поводу сегорічних великодних свят.*)

II.

З попередних чисел „Буковини“ наші читателї пізнали вже задачу згаданого посланія, а навіть і головні точки его змісту. Тепер же розглянемо ся ближше в сій справі, щоби увидїти, в як невідповідній, ба і недостойній спосіб надживає митрополит Морар прислугуючого ему права розсилати духовні посланія, підчиняючи взаєслу задачу своєї церкви під інтереса світських справ і мамони.

В своїм посланію говорить зовсім виразно митрополит Морар, що „благоденствєм ім'ємъ причини насладжати ся пасхою и воздавати хвалу и славу Господу Боду, понеже . . . подвизались важнимъ подвигомъ . . . при случанъ выборовъ депутатовъ сейма краевого, котрымъ вручили наші соціальні и политическі интереса“. — Одже він не лише вмїшав ся до сегорічних виборів, але ликує ще над їх для Румунів користним результатом і хоче, щоби вся диєцезія подїляла ту его радість з ним, і то ще прилучивши єї до радости о воскресеню Христовім. Розглянемо-ж ся тепер ближше, чи умітно було се із сторони православного владики яко голови церкви об-

*) гл. „Буковини“ ч. 17.

тукравих народів, Русинів і Румунів, мішати ся до виборів тай ще явно агітувати по стороні одного з них — Румунів, а відтак лжувати над результатом виборів в посліпях, тим більше, коли він є одним з наслідників того, що виразно казав: „царство мое не є з сего світа“. Наших читателів будемо просити, щоби зволили заглянути з нами, нім ще розберемо сю справу, до православної церкви і політики єї єрархії в всіх православних краях, а відтак і до цілої діяльності митрополита Мораря, щоби могли осудити, яку вагу може мати політика сего митрополита для православія в загалі, а для Буковини в особенности. Зачнемо одже з початку.

Православіє в загалі.

Вже то така цербата доля православної церкви, що всі єї наставники, від патріяршого престола аж до найменшої мітри, від найдавніших часів римського царства і византийських царів аж до тепер — всюди служили і служать не єї інтересам, але задля своїх личних вигод інтересам посторонним. З православної церкви зробили єї наставники не самостійну націю супротив оточуючих єї чужих інтересів, а просто свою рабину. В византийськй царстві, в Москві і в других православних краях церква православна була лише орудієм в руках деспотів, або ліпше сказавши поліційним закладом для них. Не дивно одже, що вона ніколи не могла піднести ся до належної могутости і слави. А якою-ж нестерпою плямою стала ся церква царгородського патріярхату середніх віків, ба навіть і нашого віку, знана в історії православія під іменем „фанариотів“! Ся церква служила не то вже деспотам або інтересам можновладців, — а просто грошеви, мамоні. Царгородські фанариоти торгували чинами церковними, перепродували їх за більшу ціну, кому попало, зачавши від патріяршої мітри аж до найнижшого четця. Що така єрархія і таке духовенство не могли в підданих народах зміцнити православної віри і вщепити любови до рідної церкви — се річ природна. А коли фанариотизм чи перекупство духовними чинами з часом трохи притупило ся, так тоді патріярхат винайняв інтереси своєї церкви національному шовінізмови і зробив з церкви агітаторський заклад для грецьких національних ідей і для грецької мови. Патріярх і весь єго синкліт духовний були завзятими Греками, а всі єму піддані народи були: то Болгари, то Серби, то Волохи-Цинцари. І тут показує ся ще яркїше нездарність єрархії православної в проводі своєї церкви! Замість кожду народність тулити до себе і яко один отець любити їх всіх однаковою любовію і ними однаково опікувати ся патріярхи царгородські не знали нічого кращішого робити, як ті народи при помочи свого духовенства повертати на Греків — річ огидна, не то для духовної голови церкви, але для кожного чесного чоловіка. От кому пішов патріярхат на службу: національному шовінізмови без кінця і міри, против інтересу тої церкви, на котрої чолї стояв!

Негрецькі народи в Турції синсали цілі мартирології своїх кривд, які вони перетерпіли від своєї таки православної церкви з руки нерозважних, загорілих патріярхів-шовіністів. І тепер можна по румунських газетах читати жалоби Румунів-Цинцарів, як грецьке духовенство кривдить їх національне почуте, накидуючи їм грецький язык в церкві. Що-ж дивного, що всі негрецькі народи бажали як найменше того щастя, пробувати під опікою царгородських патріярхів і вічно протестували против них і їх поступованя, доки цілком від них не увільнили ся. Ба одна часть Болгарів, котрі були для патріярхату сприм матеріялом для єго національно-шовіністичних експериментів, пристала була на унію з Римом!

Треба завдячити лише російській всхідній поліції, що не допустила вона до ширшого розвитку унії серед Болгар, відорвавши їх від всякого впливу патріярха тим, що прислужувала Порту основати національний болгарський екзархат, незалежний від патріярха, через що укорочено всяку інференцію грецьких патріярхів до болгарської церкви і тим самим на віки забезпечено Болгарам мир і спокій. А новітніми часами розвинули Серби і Болгари ще більшу агітацію против національних грецьких змагань патріярхату в Македонії і повели приводять до того, що патріярхи

за свою національно-грецьку політику серед Сербів і Болгарів утратять і ту крихту прав над ними, що ще мають! Отсе буде розплата патріярхам за то, що служили не церкві і єї ідеалам, а національному шовінізмови! Націоналізмови грецькому нічого не придбали, бо ані з Сербів, ані з Болгарів, ані з Цинцарів не поробили Греків, а дїєцезії утратили! Справдили ся одже святі слова Спасителя: „Нїхто не може двом панам разом служити, бо одного буде любити, а другого ненавидїти; нїхто не може Богови і мамоні разом служити“. Коли хотїли патріярхи мати сильну церкву, най би були лише єї служили і лише нею опікували ся. Тепер показав ся результат їх нездарної роботи: патріярхат роздробив ся на атоми і остав ся лише з придовезним титулом!

Смутна ся історія повторяє ся і в других православних краях, з тою хіба відмінюю, що в національних державах як: Греція, Сербія і Румунія церква православна, опущена і понижена сусільністю і правительством, є лише орудієм сего послїдного. Нігде єрархія задля своїх самолюбних цілей не постарала ся о се, щоби придбати собі відповідний вплив і повагу.

Не ліпше дїє ся в Росії. Православна церква в Росії є формальним закладом поліційним для уряду, а від часу, коли практикує ся теорія „обрусїня“, церква сповняє також і задачу сего послїдного: вона має помагати всі неросійські народи російщити. А спосіб, якого вона до того уживає, доходить іноді до абсурду; не лише відправляє ся і проповідує ся в неросійських парохіях в російській мові, але святищенники обовязані розмовляти з своїми парохіянами по російськи навіть і тогди, наколи-б парохіяне і в зуб їх бесїди не розумїли. Ба з наверненими народами в Азії святищенники православні навіть при сповїдї не розмовляють в мові парохіянина, але, коли той не знає по російськи; сповїдають єго через товмача, щоби лише було по російськи. Сміх тай годї! Для того не дивно, що на Україні відвертає ся много народу від православія, а пристає до протестантської своеродної секти „Штунди“, бо нарід інстинктивно пізнає, що православіє в Росії не служить високим ідеалам науки христової, а просто світським примхам в роді обрусїня і поліційських доносів. От яку долю придбали єрархи православні для своєї церкви, що вона стала не цілюю заключеною сама в собі, а просто средством до всяких інших цілей захланного світа!

Противоставленє католицизма.

Якже дуже ріжнить ся в сїм взгляді церква западна від православної? Як відмінно поступає собі вона взглядом національних справ поодиноких народів? Коли в нашій віці ідея націоналізму всюди взяла верх, і всі народи свою національність висунули на перед, панство, не то що не сприяло розвою того руху, але противно підперало єго так, що жажен з католицьких народів не мав ні найменшої причини виступати против своєї церкви, але противно ще більше зближав ся до неї. Розглянувши в поновітній історії народів католицьких, як Італіянців, Іспанців, Французів і других, видимо, як католицька церква умїла погодити інтереси свої з інтересами тих народів. Не умїла сего доказати єрархія православна! Замість кріпити і зміцнити свій організм, вона розшарпувала своїми посторонними змаганями тіло тої церкви, котрій служила. Коли єдність католицької церкви устояла ся в так тяжких часах як: реформація і французька революція, церква православна роздробила ся в наших очах, в часах найспокійніших!

Так, Отче митрополите, загляньте глибоше в історію народів, в історію церков христіянських, а увидите, що кілька разів мішано церковні справи до державних або державні, чи національні до церковних, вічно виходила лише шкода для одних або других. Мішанє церковних справ до державних коштовало ріки крови людської і приводило держави до руїни; мішанє-ж національних справ до церковних привело церкву до згуби

і унадку, як се ми видїли више в царгородськй патріярхатї.

Коли отсе ми збочили трохи від властивої нашої задачі і згадали за решту православних церков та за церкву католицьку, то лише для того, щоби наглядно показати яка будучність чекає нашу православну церкву в Буковині. Вона упаде, коли єї єрархія не змінить своєї згубної політики, котра від згаданої висше політики царгородського патріярхату не ріжнить ся ні на волос, і коли не буде служити виключно лиш православію. А що в нашій православної Буковині точнісько дїє ся так, як коли то під правлінням патріярха в Болгарії, Македонії і др. діяло ся, се хоч наглядно докзати.

Русини а Румуни в Буковині.

Судьбі подобало ся, щоби в нашій краю Буковині осїли два народи, одної вправді віри та не одної мови і культурної владі. Котрий з них перше тут осїв, не наша річ про се говорити, але досить, що вони від незапам'ятних часів разом в як найліпшій згоді з собою жили і тепер живуть. Історія лігде того не каже, щоби Румуни і Русини з собою бороли ся, чи то на полі битви, чи сусільних інтересів; противно вони всюди виступали як союзники і товариші против спільних ворогів. Одна лише була ріжниця меж ними: що культурна сила Русинів, яко народу ближшого до заходу, перемагала культуру румунського народу і всюди виявляла свій вплив на румунську сусільність. Молдавські господарі, до котрих належала Буковина, і вся тогданша інтелігенція, улягли були культурі рускій так, що в урядах, в церкві і в висшій товариській житю заведено навіть язык руский. Ба і всяка висша культура з заходу приходила до молдавських Румунів лише через посередництво Русинів. Доводом сего може послужити їх мова, повна виразів конкретних — руских: чи то предметів господарських, чи купецьких, чи яких других, ціхуючих культуру народу. Коли лінгвісти кажуть, що історія вандрівки назви одного предмету може найліпше довести, відки, якими дорогами і куди той предмет ходив, так мова румунська є найліпшим доводом, що всякі культурні предмети заходили до Румунії через Русь. Румуни одже завдячують велику частину своєї культури Русинам. Вони не мають ні найменшої причини ворогувати на Русинів і з ними заводити борбу, тим більше, коли Русини і тепер для них остали ся посередниками западної культури. Не маю тут на гадї ту жмїнку інтелігенції румунської, а цілі маси румунського простого народу. Если врити наріканям румунських шовіністів, що румунський простий нарід русчить ся, так се би був найліпший доказ, що Русини — нарід висше культурний від румунського народу. Одною лише недогодою для Румунів є то, що Русини близькі до западу: коли той запад виявив природне змаганє, котре Німці охрестили: „Drang nach Osten“, і против котрого жажен нарід устояти ся не може, що-ж тому винні Русини, коли і їх запад пре до всходу і повели тудї пересуват, а вони при сїм процесі мусять паткнути ся на інтереса румунського народу? Хто уважно придивить ся всім борбам національним в Європі, той доконче мусить признати, що на наших очах відбуває ся процес пересуваня народів з западу на всхід. Се не примха або забаганка одного народу, але се природне змаганє, котрому всі народи всходу мусять улягти! Тут нічого не поможуть шовіністичні заходи, ані безкористні борби національні, а лише може помочи одно: змаганє до вирівнаня культурних ріжниць і утворенє єдиної європейської культури.

Се одже що до міжнародних відношень Русинів до Румунів. Звернім ся тепер до відношень обох народів на церковнім полі.

Русини і Румуни а православіє.

Обидва народи Буковини належать до православної церкви. Ся церква була тим китом, що вязала їх до спільної акції против всяких вїтшних ворогів. Церква православна не робила ні найменшої ріжницї що до языка і нації, вона лише знала православних вірних. В монастирях в Молдавії і Буковині пробувало множество монахів обох народностей, а богослуженя відбували ся до новітніших часів в обох церковних языках.

І тут видно, що Русини виявляли лише благотворний вплив на Румунів. Образованіше бо духовенство молдавське образовалося на старословенській і рускій церковній літературі, яка виводила ся в XVII. і XVIII віці на Руси-Україні, ба ще й тепер молдавські учені теологи засягають для збільшення своїх відомостей до скарбу рускої теологічної літератури.

Нема одже і на сім полі причини, котра би побуджувала Румунів буковинських до ненависті Русинів: протинно церков православної, злучивши обидві єї народности в крила, могла би як раз, вирівнюючи наші суперечности обох народів, і тепер аціональних борб і шовінізму, помирити їх. Як добра мати напимненнями і прозбами до згоди доводить своїх перозважних дітей, що без потреби з собою деруть ся і взаімно завдають собі тяжкі рани, так могла би і наша церква залагодити в мирний спосіб непотрібну борбу сих двох народів. Що-ж за краса, що-ж за внесла задача припадає тут церкві! Тут може вона виявити свій вплив і показати світові, що вона не є цілком злишною інституцією для людства, як се голосять всякі вороги християнства, але що вона для добра людскости, для взаімого єї порозуміння є інституцією konieczною і святою! Тут може вона світові доказати, що задача єї — свята, що головною єї цілею є — всеобіймаюча любов християнська, без всякого самолюбія і користі; що в першій лінії „дарство єї не з сего світа!“

Але що-ж за нещасне фатум спало на нашу православну церкву? Що за нечиста сила відвернула єї від святої єї задачі і кинула єї як раз в обійми духа незгоди, ненависти і партійної борби?

Тут в Буковині відбуває ся та сама смутна історія, що ми єї виділи в царгородскім патріархаті: православна церква винаймила весь свій вплив, з виставленням власних інтересів на небезпечність, національному шовінізму і служить вже не православію і єго інтересам в краю, а лише націоналізму того народу, до котрого належати хоче єї єрархія! Поступоване православної церкви в Буковині, се не то розумне поступоване католицької церкви в цілком подібних національних, міжнародних відносинах, яке бачили ми межі Німцями а Італіянами в Тиррлю, межі Німцями а Словенцями в Країні і Хорутанії, межі Німцями а Чехами в Чехії і т. д., де вона відповідно до своєї поваги всі свої сили напружає, щоб спорючих помирити і привести до згоди — ставляючи себе завжди на місце безсторонне, неутральне, понад партіями!

Які наслідки можуть вийти з політики православної церкви в Буковині, може легко кожний угадати, тим більше, коли видів природний результат з подібної політики патріархату царгородського.

А що ся політика православної церкви в Буковині точнісенька така, як тота, що свого часу була в патріархаті царгородскім, увидим тогди, коли розберемо ближше всю діяльність теперішнього єї голови, митрополита Мораря.

Звернем ся одже до Вас, Отче Митрополите, і покажем Вам всі Ваші вчинки, а Ви судіть самі, чи можуть вони причинити ся до чого доброго для нашої церкви, або, коли вже так бажаєте чим будь прислужити ся румунському народові, — для добра самих Румунів.

З У К Р А І Н И.

(У відповідь Українцю-Слобожанину).

Прочитавши з України допис у 17. ч. „Буковини“, я зрадів тому, що підіймаєть ся наразі межі нашими патріотами питане: Хто чим думає бути користним для Руси-України? Аджеж годі й казати об тім, що кожна ідея вимагає від людини ріжних обовязків, і коли людина не з вітру балакає про річі ідейні, а дійсно живе ідеєю, то вона глибоко се розуміє й сама мучить ся, що нічого не може зробити для власної ідеї. Але на жаль та на лихо не так чогось стоїть справа в нас. От через віщо якоюсь іронією відгукують ся отсі слова д. Слобожанина: „А може хто небудь з „старих“ згодивши ся зі мною, ближше підійде до тої

мети, що я поставив“, і словом або на папері прояснить хоч деякі з тих стежок, а молоді послухають, повчать ся.“ Гірка буває правда, але нігде єї дівати: молоді вже стратили надію почути чогось від наших „старих“ Слобожан. А до того навряд чи почують нас з „Буковини“, бо о скільки мені відомо, то в нашому великому місті тільки оден з них (а їх тут чимало) одержує „Буковину“. Взагалі вони не дуже то кваплять ся на нашу молоду літературу, на наші часописи. Та й справді, на що вона здала ся їм, коли під боком є богатша література, ба навіть рідніша для них? Рідніша, кажу, бо більше кохають ся вони в ній, більше сприяють єї розвою...

Може скажете, моральний обовязок підтримувати свою рідну літературу там, де відроджуєть ся нація? там, де ся література ще така вбога й так мало єї читають і знають про ню? там, де що року сливе в кожній часописі недобір? там, де така біднота, якої бодай не знала ніяка спілка поступова, а не те, що двадцятиміліонна нація? там, де всю націю сю обіла й обгорнула така темрява, що й не видно, хто кудюю йде? там, де так цїпко тримають ся рутинні традиції російської суспільности? там...

Єге-ж! моральний обовязок, але мабуть ще „не на часі“ балакати й вимагати від нас моральних обовязків. Та взагалі, чи можно їх вимагати? Проте факт сумний байдужости нашої до рідних справ лишаєть ся фактом. Ми заплющуємо очи на своє рідне, а тим часом кохаємо ся в чужому, закидуємо себе чужою літературою й тратимо силу грошей на чужі часописи. Я не кажу тут про літературу таку, без якої нехай вже поки-що не можно обходити ся, але-ж кожний згодить ся, що замість „Живописнаго Обзорнія“, „Нивы“, „Вокругь Світа“, замість „Стрекозы“, „Шута“ і иншої парнографії, слід би патріотам нашим передплачувати „Зорю“, „Буковину“, „Батьківщину“, „Дзвіночок“, „Бібліотеку для молодїжи“, „Зеркало“ і инші. Де буде більше духової справи, хіба в край вже здеморалізована людина не побаче й не зрозуміє. Я певний, що наші батьки роблять так не через те, що вони справді так неморальні, але більше через те, що лихоліття прислало їх і більшість їх лишила ся далеко геть по заду сучасности й не знають гаразд усіх наших справ. От через віщо й не диво чути від них, що буїм то Академія Наук задля нас ще не своєчасна, бо бракує в нас учених. Звідки-ж вони з'являть ся, брати мої милі, коли се кажуть самі такі вчені, що вони вважають себе, а також і другі їх лічуть, рідними синами України? Звідки в нас що небудь доброго буде, коли ми хилимо ся все до чужого, коли не поважаємо свого рідного, не поважаємо своєї ідеї, а тим дійсне не поважаємо й себе самих?

Є ще час схаменутися й оглянутися на вкруги; ще можно кожному увійти в осередок всіх рідних справ і віддати на них усе те, що кожний зможе, на що кожний здатний, до чого має хіть і прихильність. Згода й спільна праця — то великі річі. Дива дивні роблять вони...

Але вибачайте, я дуже збочив. Розмова моя повинна бути не про се. Так от кажу, не знаю, як буде далі, а поки-що, то коли хочете, щоб вас почули Слобожане, так треба задля свого писати по чужих часописах. Звідки вони швидче вас почують і зрозуміють. От через віщо й відповідь на запитане д. Українця-Слобожанина, зараз годі почути в нашій літературі. А також і через те, що ніхто з наших старих Слобожан доси не пише по наших часописах. І доводить ся справді молодїжи блукати в темряві і майже до всього доходити самостійно. От через віщо дуже користною річю буде всяке слово об тім, що й як треба робити молодїжи, щоб запобігти тих хиб, які вже з ким лучили ся, і щоб користь якась була з тої праці. Коли чимало людей відгукнуть ся на се запитане, то може щось і вийде.

Я спробую сказати те, що довело ся постерегти мені в нашому життю.

Перше за все розмова про нашу народну літературу. Чудо якось у нас дієть ся. У нас

*) Що взагалі робити, як робити і якими шляхами й стежками підійти молодїжи до народа й побачити, що в ній дієть ся і арозуміти, що єму потрібно.

або книжка справді написана талановито, або в край погана. Середущого мало, бо переважно буває так, що книжки для народа пишуть або талані, або якісь шахраї. Через се виходить, що по скількості наша народна література дуже бідна. А тут неодмінно й як найшвидче треба нам збільшати нашу народну літературу і зробити єї дешевою. Се діло не потребує неодмінно таланів; воно потребує людей біжши-менш розумних, розгорнених, з іскрою мовляв божою. Кожен такий Країнець може написати, або переробити, чи просто скласти з етнографичного матеріялу, відпочиваючи через літо, дві три книжочки, користних для народа. В сім ділі хоч би ми брали приклад з Москалів, що в 3—5 років придбали величезну й дешеву літературу народну. І як хто перечитував сю літературу, або хоч передивляв ся, то запевне постеріг, що найбільш, коли набереть ся там 5% книжок, написаних таланами. Про те сливе всі вони залюбки й з користю читають ся московским народом, бо велика потреба в народі на духову справу. Як велика і в нашому народі потреба на книжки, то кожний знає, кому довело ся хоч близько бути біля народа. І коли ми не здоволним сій духовій потребі його, то багато лиха накоїмо й народові нашому й нас діти наші проклинати муть за такий тяжкий гріх наш, бо не має либонь тяжшого гріха, як давати голодному братові каміночку замість хліба. А воно так виходить, бо поки що, а Минухину та Левухину*) свою місцю ведуть.. От се перша й найголовніша точка. Будемо тепер йти далі. Не будемо тут довго залишати ся на тім, що дуже користними й цікавими з'являють ся всякі дописи з нашого життя, дописи про наш край, що його ми так мало знаємо, дописи про все, що чи так чи сяк вразить чоловіка. Се кожен доконче робити ме по зможі, коли трапить ся. Але от що до збирання етнографичного матеріялу, так тут треба зауважати ось що: Тут може трапити ся чудернасця й непорозуміння, коли пан іч етнограф підійде до якогось дядька і буде з ним поводити ся по паньському. Чоловік тоді наскáže вам такого етнографичного матеріялу, якого ви ніколи й не думали й не гадали почути; увесь свій скарб московский він вам викладе. І диву даєть ся етнограф. Сум і жаль обгортає його молоду душу, що сподівала ся побачити й почути зовсім не те, і безґрунтовою йому здаєть ся ідея його, бо сам він своїми ухами чує, своїми очима бачить, що конає, гине Україна... Але коли підійти до тогож таки чоловіка вмюючи поводити ся з ним, не як з мукником, а як з рівним собі, та не ралтом і не просто питати щоб не налякати, як часом буває, а так по волі-волі й самому розповідати й його слухати, то багато, ой як багато можна дізнати ся від нього цікавого й користного. І стане молодий етнограф тоді вже на такий міцний ґрунт, що в вік не схибить своєї ідеї... Також точнісенько й пісні...

А то от ще книжки українські. Тут також треба знати, як підійти до чоловіка і з якою книжкою. Коли чоловік з роду не бачив книжки на рідній мові, то звичайно він попереду здивуєть ся. Далі може почне пронизувати, що написано по „хохлацькому“, по простому; може й не охоче візьме. От тут, як дасте йому „Сіру кобилу“, або Раєвського, або „Київский ярмарок“, чи „Москаль як схоче, то й чорта обмороче“, то він, прочитавши, скаже вам: „Дайте мені краще московських, бо я сих не розумію“. І знов обливаєть ся кровю молоде серце, сум і жаль бере знов молоду душу, що конає, гине рідна Україна... Але знов кажу, коли й тут підійти вмюючи, коли попереду с а м о м у прочитати чоловікові сему де-кілька гарних книжок, щоб він прислухав ся й привичаїв ся до незвичайної річі — до книжки на рідній мові, коли при нагоді тут дещо пояснити, щоб йому було зрозуміло, що й як і до чого, коли далі з остерогою і вмюючи, вибрати і давати книжки йому, то вийде зовсім инша річ. Як се трапить ся в ділі, так тут чоловікам звичайно не дуже те вистарчає часу читати книжок; проте школярі раз-по-раз товкти-муть ся по обіді біля вашої хати і ждати муть, коли ви закличете їх до себе, щоб прочитати їм книжок та зміпити прочитані вже ними

*) Московські видавці що годують і Україну своїми творами.

книжки на нові. Коли буде у вас вільний час, то неодмінно треба заставляти хлопців переказувати, що вони дома прочитали в тій книжці, що вам повертають і як вони їх розуміють. От тут що книжка, що хлопець, то й натуральна тема для всяких розмов. І от перед вами що дня збільшаєть ся зацікавлена аудиторія, і тільки вмюючи поводити ся з нею не квапити ся, не раптом, то напевне залишите по собі багато доброго сліду...

А то може доведеть ся кому здібати ся з братами-штундовими, то не можна не звернути уваги й на них, бо брата, то найбільша моральна сила на Україні. Але на лихо змагаючи ся до любови й освіти, їм доводять ся користувати ся з московского жерела не зрозумілими книжками й вони зіпсовують свій дух, деморалізують ся, відривають ся від своєї нації і не самохіть переходять на бік Московщини. І коли останніми часами йде вже й між ними національний рух, то тим більше треба допомогати своєму. Але тут вже не так легко здобити духові потреби братів, бо се потребує й святаго письма, а в нас, на сором наш, про се мало дбають. Не можу не нагадати тут хоч про „Тихомовні сьмиви“, що залюбки читають ся братами.

Тепер що до культурних верствів нашої суспільности, так тут діло стоїть, мені здаєть ся, у такому стані: З одного боку темрява й брак національної освіти, з другого старанність до загально-російської псевдокультури і ворожість до всього українського. Проте факти, факти й факти, завжди доведуть майже кожному ту живучість і високість нашої великої ідеї, а моральне почуте правди прихилить такого чоловіка до нашого боку. Треба тільки як найбільше до всіх бути толерантним. Не треба вимагати в раз від чоловіка чогось великого, бо чоловік не машина, що єї можна пустити куди схочеш. Кожна нація має різних людей, з різною освітою, з різними поглядами, з різним розумінням моральности, і тут Україна не може бути винятком. А що найбільше, то не забувати, що ми поперед усього змагаємо ся за те, щоб повернути свою націю, і повернути єї як найкращою, а тоді вже вільно буде нам працювати й далі ширити в себе всі лиха, всі зла, о скільки се можливо буде межі слободним народом. Одже, коли се перше, найтяжше найгірше зло — крадіжку нашого народу, нашої історії, нашого сучасного існування — знищимо, тоді зможемо сміливо сказати, що розбили на руках і ногах кайдани й можемо вже ходити і робити, що ми вільні, що вже можемо мати „в своїй хаті свою правду і силу і волю“. Здобудемо і на нашу націю, а тоді здивуємо своїм поступом увесь світ!...

Звичайно, кожен їдучи на село, коли він несе туди з собою ідею, повинен заздалегідь обміркувати, що йому може трапити ся й що він буде робити, а відтак набрати з собою книжок, часописів, кожної часописи хоч по де-кілька чисел на взірць, щоб ширити їх межі народом та інтелігенцією. Взагалі треба з'явити ся до села дійсним Українцем, а не якоюсь дівою особою, щоб грати там ролю, як на кону театру. Се зараз постерегають люди й тоді всі слова ваші будуть як горох по горобцях. Зовсім инше діло вийде, коли ви зможете свою історію показати й довести кожному, що діти України-Руси не в край ще деморалізовані, що вони уперто тримають ся своєї нації, уперто прямують до своєї мети, змагають ся до зачину за право свого народу, за право людини...

З тим вибачайте мені, любі брата мої, що даю вам одну лепту, але даю єї від скудости моєї. Може по мині ще хто віддрукнеть ся, ще подасть лепту, а то може й цілий талант.

Іван Степовик.

Перегляд політичний.

В Раді державній веда ся минушого тижня дискусія над правительственным проектом о віденських будівлях комунікаційних, і прийнято вкінці сей проект. В суботу прийшов під нараду проект закона о регуляції валюти. На сїм послїднім засіданню вїс міністер справ внутрішних також проект закона о охороні і нищенню зарази мекких у рогатої худоби.

Видає і відповідає за редакцію: Сільвестер Дашкевич.

Після відомости, вийшовшої з Будапешту, наступить скликане спільних делегацій між 15. а 20. вереснем.

Сего четверга, дня 26. мая, скінчило ся п'ятьдесять лїт, як данський король Християн IX., тоді ще наслідник престоло, з вїнчав ся з герскою княжною Люїзою. На ті роковини і на торжество золотого весіля має з'їхати ся родина і своїки короля до Копенгаґи з всіх сторін Європи: з Росії, Англії, Греції і Австрії. Князь кемберлендський вже перед кількома днями приїхав до Данії, грецький король виїхав з Атен і в Любеці має вїсїти на данський корабель королівський, а англійський наслідник престоло мав приїхати в попередок. Російський цар з царицею, наслідником престоло, великим князем Михайлом Александровичем, великою княжною Ксенею і Ольгою виїхав в суботу морем на пароході „Полярная Звїзда“. Разом з сим яхтом їде також мала ескадра воєнна. До Берліна має вступити цар разом з наслідником престоло по торжествах копенгаґських, хоч в урядовім оповіщенню о тім нема згадки, а противно сказано, що по тритижневій неприсутности підчас повороту проектує ся виїзд морем на фінський архіпеляґ.

В німецьких газетах появили ся поголоски, будьто-би німецький цісар Вільгельм хотїв назад помирити ся з князем Бісмарком. Се пішло з того, що при нагоді заручин ґр. Герберта Бісмарка з ґрафинею Гойош цісар дістав о тім письменно повідомлене, а відтак чемно відповів на се письмо. Газети інспіровані Бісмарком перечають сим вістям.

Новий кабінет італійський під президентурою Джіолітього зложив вже присягу в руки короля. Правительство італійське повідомило двори європейські о складі нового кабінету, а заразом заявило через італійського амбасадора австрійському правительству, що кабінет хоче продовжати дальше приязні відносини до Австро-Угорщини.

З Константинополю доносять, що турецьке правительство дало відповідь на болгарську ноту вже давнійше в довірочній бесїді, яку турецький комісар в Софії Ренїд-бей мав з болгарським міністром справ заграничних Грековом. На знані жаданя Болгарії, поставлені при нагоді убійства Вулковича, Порта заявила, що готова по скінченню процесу Мерджана і Христа домагати ся від Росії, щоби вона видала братів Туфекчієвих і Шинманова. Що-до жаданя, щоби болгарських емігрантів видалити з границь Туреччини, то Болгарія мусить наперед предложити їй докладний спис сїх осіб. А що до признання иншого стану політичного в княжестві, то Порта радила болгарському правительству, щоби воно було терпеливе. Тепер болгарський міністер справ заграничних Греков поручив болгарському агентови в Константинополі Димїтрієви, щоби він пригадав Туреччині єї обіцянки що до домаганя від Росії убійців Вулковича і рівночасно, щоби заявив, що небаком болгарське правительство предложить спис емігрантів.

Буковинські товариства рускі.

Комітет зложений з рамени всіх товариств руских для устроєня вечерка в пам'ять Шевченка, Шашкевича, Федьковича рішив задля обширїйших приготувань відложити сей вечерок з дня 2. лют. червня на пізнійше. Заразом мило нам подати до відомости, що на день вечерка, котрий доси напевно ще не означений, прибуде до Черновець славно звісна з торічного свого концерту дванадцятка львівського співачкого товариства „Бояня“, котра своїми чаруючими піснями причинить ся до звеличення пам'ятки наших народних генїїв.

Дрібні вісти.

(Президентом краю) іменованій дотеперїшний президент віденської поліції барон Кравс. Важний сей уряд поліційний виконував

бр. Кравс від 1885 року, хоч попередно від р. 1858, як вступив в державну службу, був все урядником адміністративним і ніколи не служив при поліції. В 1876. р. він заступив місце старости в Кремсі, а в 1878. р. став старостою в Вінер-Найштадті, де положив великі заслуги коло придушення анархістичної агітації між робітниками. В 1884. р. перейшов яко радник до віденського намістництва, де ему між иншим приділено реферат в справі убогих, а відтак покликано єго на місце директора віденської поліції. Барон Кравс здобув тут всяке признане задля своєї безустанної пильности, докладної точности і совістности, з якою виконував обовязки свого уряду. Вкінці положив бр. Кравс і при реорганізації віденської поліції великі заслуги, проте одержав з нагоди теперішнього свого іменованя звїзду до командорского хреста Франца Йосифа. — Маємо надїю, що повоіменованій президент не менше, як єго попередник ґр. Паче, буде для всіх справедливий і совістно буде сповняти свої переважні обовязки для добра краю і держави.

(ґр. Паче) опускає в неділю Чернівці. З жалем прощаєм мужа, що за короткий час свого тутешнього урядованя з'умів своєю пильностею і енергією, своєю справедливою, своїми правдиво людськими поглядами з'єднати собі серця всіх людий доброї волі. Проте кличемо єму при відході на нову посаду щиро-руске „щастя Боже!“

(Конкурс) на місце молодшої учительки при чотирокляс. школі на передмістї Моцастирици; на місце молодшого учителя і молодшої учительки при чотироклясовій школі в Клокїчці; на тимчасове місце помічного учителя при школі в Калїчанці, виписаний до 10. червня с. р. На всіх сїх посадах вимагає ся викладава мова руска, волоска, німецька.

(Звістний російський маляр Верещаґін), котрого — як ми недавно доносили — укусив скажений пес в ногу, піддав ся пастерівській методі лічення і вийшов сими днями з шпиталю зовсім здоровий.

НОВІ КНИЖКИ.

„Бібліотека для молодїжи“ книжочка 4 вже появилась з слїдуючим змістом: 1.) „Олександр Барв'їнський“ (портрет). — 2.) „Вечір“ (поєзия Михайла Коцюбинського). — 3.) „Казка про Правду та Кривду“ (Панаса Мирного, уривок). — 4.) „Колись і тепер“ (статя І. Спїлки). — 5.) „Шапуй мо зуби“ (вігїєнічна статя В. Сухоноса). — 6.) Дещо для дїточок: „Казочка про бабусю та курчата“ (з уст народн. Чубинського), „Штука“, „Загадки“, „Відгадки загадок з 3. книжочки“.

Ціна збіжа.

В Чернівцях платили дня 28-го мая 1892-го р. за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	9.40— 9.65	зл.
жита	8.40— 8.50	„
ячменю	—	„
вівса	6.50— 6.60	„
ріпаку	—	„
конюшини	—	„
кукурудзи	—	„
гороху	7.— 8.—	„
оковити	14.25—14.50	„

Курс монет

дня 28-го мая 1892-го р.

дукат	5.62 — 5.68	зл.
рубель папер.	1.26 — 1.27	„
наполеондор	9.48 — 9.53	„
100 марок	58.45 — 58.55	„

З печатні Г. Чонпа.